

Turvalisus ja ohutus

Liikluskasvatus

Liiklus meie ümber

Pärnu Tammsaare lasteaed

Autor Liina Reila, vanempedagoog

Osalejate arv ja vanus

Tegevustes osalevad 22 last vanuses 6–7 a

Teema vajalikkus

Liiklus on üks osa meie igapäevases elust. See algab välisukse või aiavärava taga ja mõjutab lapse igapäevaseid elamusi juba väikesest peale – siis, kui ta liigub koos vanematega, lasteaia õpetajatega või otsib uusi mängukohti ja sõpru. Selleks et laps võiks liikuda turvaliselt ja õppida suhtuma liiklusesse vaba sundimatusega, vajab ta meie – täiskasvanute abi ja toetust.

Et lapse töö on mäng ja mängus tunneb laps ennast kõige vabamalt, siis omandab ta ka liiklusalaseid teadmisi mängides loomulikult ja märkamatu. Pöörates tähelepanu ja väärtustades igapäevast ohutut liikumist, kujuneb lapsel korralik käitumine liikluses harjumuseks. Liikluskasvatus on huvitav, elulähedane ja kasulik, selleks et väike liikleja võiks ohutult liigelda.

Teema üldeesmärgid:

- laps oskab kaardistada *Storyline*-meetodil lasteaeda ümbritsevat liikluskeskkonda;
- laps teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda lasteaia välisterritooriumil.

Eeldatavad tulemused lapsest lähtuvalt

MINA JA KESKKOND

1. Laps teab, kuidas ületada ristmikku.
2. Laps teab tema jaoks oluliste liiklusmärkide tähendusi.
3. Laps teab jalgrattaga sõitmise nõudeid.
4. Laps oskab kirjeldada liiklemise ohtusid.
5. Laps teab alarmsõidukite (politsei, kiirabi, tuletõrje) ülesandeid ja tähtsust ning tutvub politseiauto ja sellel töötavate ametnike tööga.

KEEL JA KÕNE

6. Laps jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausetega liiklusteemalisi jutte.
7. Laps laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel liiklusteemalist teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust).
8. Laps kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...), sest (...), tingimust (kui..., siis), eesmärki (...), et(...).
9. Laps mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, jalakäija).

10. Laps oskab hääldata nimetatud sõna ja leida etteöeldud hääliku asukoha sõnas.
11. Laps nimetab ja kirjutab enamikku tähti.
12. Laps loeb peast erinevaid temaatilisi luuletusi.

MATEMAATIKA

13. Laps rühmitab kujundeid vormi, suuruse ja värvuse järgi.
14. Laps määrab vasakut ja paremat poolt.
15. Laps orienteerub õues juhendite järgi.

KUNST

16. Laps kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.
17. Laps kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.

LIIKUMINE

18. Laps kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.

MUUSIKA

19. Laps laulab liiklusteemalisi laule koos matkivate tegevustega.
20. Laps esitab neid laule nii rühmas kui üksi.

Storyline-meetodist

Storyline õpetamise meetodit on Euroopas kasutatud juba ligi 20 aastat. Meetodi nime ei tõlgita. Mõiste seletatakse lahti nii: *STORY* on lugu, kus on loodud keskkond: mets, järv või tänav mms. Sinna juurde kuuluvad inimesed, kes töötavad, elavad või kasutavad muul moel seda keskkonda. *LINE* on õppekava, mis seoses keskkonnaga läbitakse. Selline ühele keskkonnale orienteeritus annab võimaluse integreerida erinevad õpetegevused. Tegelaskujude kasutamine muudab situatsioonid õppija jaoks isiklikuks, õppeprotsessi on haaratud ka tundemaailm, mis võimaldab saadud teadmisi rollimängu kaudu sügavamalt kogeda.

Lühidalt kirjeldades koosneb *Storyline*-meetod järgmistest osadest:

- õpikeskkonna loomine teatud kindlas kohas kindlaks ajaks (nt antud töös ristmik papist ja paberist koos jalakäijate ja erinevate liiklusvahenditega);
- tegelaste valik (lapsed teevad ühe ristmikuga seotud detaili, nt valgusfoori);
- tekkinud keskkonna uurimine (iga tegelane loob oma loo, kes ta on ja mida teeb);
- probleemide lahendamine (miks ei tohi punase tulega üle tee minna);
- õppekäigud, tutvustamine teistele rühmadele ja lapsevanematele;
- analüüs ja kokkuvõtte teemast (Kaja Lotman, Eve Eisenschmidt, *Õpetajate Leht* 8.12.2000).

Storyline-meetod on aktiivõppe meetod õppematerjali kinnistamiseks, eneseväljendamisoskuse arendamiseks ja erinevate õpetegevuste integreerimiseks.

Läbiviidud tegevuste kirjeldus ja metoodika

Tegevused on mõeldud läbiviimiseks kuu aja jooksul. Iga nädal hõlmab erinevaid ja lastele põnevaid integreeritud tegevusi liikluskasvatusest nii rühmatoas, õuealal kui jalutuskäikudel lasteaia lähiümbruse tänavatel ja pargis.

Tegevuste taga märgitud numbrid näitavad täidetavat eesmärki.

ESIMENE NÄDAL

Tegevus 1

Lugemispala „Nii ei tohi“ (Harri Taidre „Mina ja tänav“) kuulamine ja piltide vaatlemine. Jutu põhjal arutelu teemal „Missugused reeglid on mõeldud tänaval liiklemiseks jalakäijatele, jalgratturitele ja sõidukitele?“ (2, 5).
Pildi järgi jutustamine „Kuidas sa ületad sõiduteed?“ (Pilvi Kula „Käitumisraamat“).
Mõistete reguleerimata ja reguleeritud ristmik tutvustamine. (3, 7, 8).

Tegevus 2

Õppekäik väljaspool lasteaia territooriumi, tee ületamise tingimuste vaatlemine, tänaval liiklemise reeglite praktiseerimine.
Toimub vestlus, arutelu, mõistete selgitamine laste poolt, nt ülekäigurada, sõidutee, kõnnitee, ristmik, liiklusmärgid, valgusfoor, sõidukid. Arutletakse, miks on lastel turvavestide kasutamine vajalik. Liiklus tänaval – liiklemine kõnniteel ja sõidutee ületamine, võimalikud ohud liikluses. (3, 5, 6, 10).

Tegevus 3

Tegevus toimub iga päev.

Rühma seinapinnale *Storyline* meetodil ristmiku tekitamine ja täiendamine teema arenedes.

Vahendid: tapeet, käärid, värvilised paberid, rasvakriidid, liim, plastiliin, hambatikud. Seinale on üles pandud tapeedist alus, mis kujutab sõidutee ristmikku, kõnniteed, jalgrattateed, ülekäigurada, valgusfoori. Kõik oma kindlate värvidega, nt sõidutee on hall, ülekäigurada valge jne.

Lastele on selgitatud eelnevalt mõisteid: ülekäigurada, sõidu- ja kõnnitee, jalgrattatee, helkurvest, valgusfoor, liiklusmärk, kiiver, ristmik, jalakäija, sõiduk. Laudadel on lastele valmis pandud erinevad töövahendid. Laste ülesanne koos õpetajaga on mõelda, keda või mida sinna ristmikule joonistada või kleepida. Edasi saab iga laps joonistada või lõigata välja värvilisest paberist selle, mida tema soovib ristmikule lisada. Juurde kirjutab ka nimesildi. Kui detailid on välja lõigatud, asetab laps nt auto koos nimesildiga just sinna kohta ristmikul, kuhu ta võiks sobida. Näiteks lisada valgusfoor, jalgrattur, autod, inimesed jne. Laps valib selleks õige koha, kas sõiduteel, kõnniteel vm.

Tegevuse käigus lapsed selgitavad teistele lastele, mida ja miks nad midagi pildile lisavad.

Selline meetod võimaldab lastel arendada sõnavara, jutustamisoskust, fantaasiat (1, 9, 10, 11, 18, 19).

Esimese nädala vabaajategevustes panevad lapsed kokku liiklusteemalisi puslesid ja tutvuvad kaardimänguga liiklusest „Roheline tuli“ (erinevate liiklusmärkide tähendused) (19).

Värvivad värvimisraamatus „Fredri ja sebra“ temaatilisi liiklusteemalisi pilte. Iga laps saab endale isikliku värviraamatu (19).

TEINE NÄDAL

Tegevus 1

Ell Tee luuletuste „Kolme silmaga“ ja „Sebra“ kuulamine ning arutelu sisu üle (9, 14).

Tegevus 2

Jutu kuulamine: Uno Leies „Valgusfoor ja kolm jänkupoissi“ (9).
Ümberjutustamine ja arutelu kuuldu põhjal laste poolt.

Tegevus 3

Jätkub ristmiku meisterdamine *Storyline*-meetodil. Lapsed saavad joonistada või lõigata välja värvilisest paberist erinevaid liiklusmärke ja meisterdada valgusfoori. Juurde võib veel lisada nii sõidukeid kui jalakäijaid. Iga lisatud detaili häälitakse, nimetatakse mitu häälikut on häälitud sõnas, leitakse, mitmes häälik on õpetaja poolt nimetatud jne (nt laps lisab pildile auto, häälib sõna AUTO, sõnas on neli häälikut, õpetaja küsib: „Mitmes häälik on T?“ (1, 12, 13, 18, 19).

Tegevus 4

Õppemäng „Liiklusmärgid“

Vahendid: liiklusmärgid (pildid või mängumärgid).

Tegevuse liik: tasapinnaliste kujundite rühmitamine.

Eesmärgid: laps tunneb kujundeid: ruut, nelinurk, kolmnurk, ring ja suudab neid rühmitada; teab liiklusmärke ning nende tähendust (allikas: Liilia Erik ja Eda Kohari „Liiklusmängud ja tegevused“).

Vahendid: liiklusmärgid (pildid või mängumärgid, nt kaardimäng „Roheline tuli“).

Tegevuse käik: laps rühmitab liiklusmärgid kuju järgi (4, 15).

Tegevus 5

Õppemäng „Mis on kus?“

Eesmärgid: kinnistada mõisteid vasakul ja paremal ning arendada lugemis- ja kirjutamisoskust.

Vahendid: suur teemapilt *Storyline*-meetodil „Ristmik“ ja detailid sellelt pildilt (nt sõidukid, valgusfoor jne), nööp ja kirjalehed.

Mängu käik: Laps asetab kinnisilmi nööbi suvalisele kohale teemapildil. Seejärel avab silmad, võtab ükshaaval väikeseid detaile, loeb detaili nimetuse ja asetab teemapildil kohale, kuhu asetab kinnisilmi nööbi.

Seejärel asetab laps uuesti kinnisilmi teemapildile nööbi, kui kõik detailid on sobivatesse kohtadesse paigutatud. Seejärel leiab laps pildil olevate detailide hulgast

midagi, mis asub nööbist üleval, all, vasakul ja paremal ning kirjutab need sõnad kirjalehele (allikas: Maaja Mänd „Mänge siit ja sealt“) (1, 11, 13, 16).

Tegevus 6

Vaba aja tegevusena mängivad lapsed kaardimängu liiklusest „Roheline tuli“, Fredi ja sebra liiklusdoominot ja lauamängu „Sõpradega kooliteel“ (20).

Liiklusteemaliste laulude kuulamine ja kaasaulmine CD-lt (21, 22).

KOLMAS NÄDAL

Tegevus 1

Iganädalaselt täieneb *Storyline*-meetodil ristmik.

Tänava äärde võib joonistada või kleepida veel puid, maju, juurde lisatakse erinevaid sõidukeid, nt buss, politseiauto, kiirabiauto, mootorratas. Väljalõikamiseks võib kasutada vanu ajakirju ja ajalehti (1, 7, 18, 19).

Tegevus 2

Õppemäng „Kelle eesõigus?“

Eesmärgid: laps õpib valgusfoori töötamise põhimõtteid ristmikul, kordab fooritulede tähendusi ning paremat ja vasakut poolt.

Vahendid: kriit, teip või puupulk, valgusfoori värvid värvilisest paberist.

Tegevus: põrandale või väljakule (l/a õuealale) joonistatakse kaks laia ristuvat sõidu- ja kõnniteed. Osa lapsi mängivad liiklusvahendeid (autod, bussid, mootorrattad), teine pool on jalakäijad. Mängujuht, kelleks on esialgu õpetaja, reguleerib ise valgusfooriga, milleks on värvilisest paberist ringid, liiklust.

Enne mängu algust korratakse veel kord valgusfoori märgutulede tähendusi.

Rõhutatakse, et eriti tähelepanelik tuleb olla rohelse tule ajal, sest siis võivad autod sõita nii otse, paremale ja vasakule ning tagasisuunas. Liikluseeskirjade rikkujad langevad mängust välja ja jälgivad mõnda aega liiklust kõrvalt. Enne mängu naasmist võib nad saata eksamile, kus korratakse üle nii valgusfoori värvid kui mängureeglid (allikas Liilia Erik, Eda Kohari „Liiklusmängud ja -tegevused“) (2, 6, 16, 17).

Tegevus 3

Õppemäng „Tänav“

Eesmärgid: õppida liikluseeskirju järgima, arendada kehatunnetusoskust.

Vahendid: ohjad, roolid, kepid, kiivrid jalgratturitele, punane ja roheline ketas.

Tegevus: Lasteaia õuealal on mängutänav. Tänaval sõidavad autod, trammid, hobuveokid, jalgrattad. Lapsed valivad endale soovikohase sõiduki. Kolm last võivad moodustada tuletõrjeauto, kiirabiauto ja politseiauto. Mängutänav keskele märgitud kohal seisab liikluskorraldaja (esimesel korral õpetaja, hiljem laps), kellel on punane ja roheline ketas. Autod ja muud sõidukid sõidavad siis, kui liikluskorraldaja tõstab rohelse ketta. Tuletõrjeauto, kiirabi ja politsei lastakse alati läbi. Teised sõidukid peavad punase ketta ees seisma jääma. Mängija, kes ei peatu õigel ajal, maksab trahvi ehk lööb politsei käele nii mitu plaksu, kui suur trahv talle öeldi. Valitakse uus politsei ja mäng kordub (allikas: Liilia Erik, Eda Kohari „Liiklusmängud ja -tegevused“) (1, 2, 7, 20).

Tegevus 4

Situatsioonimäng „Väikese liikleja meelespea”

Õpetaja räägib lastele ette situatsiooni (nt Mart ja Tiit mängivad oma kodu ees palli. Järsku veereb pall sõiduteele). Lapsed räägivad „Teen õigesti, kui...” ja „Rikun liiklusreegleid, kui...” (9, 10).

Liigeldes nii jalgsi kui sõidukiga on kõige tähtsam olla rahulik ja tähelepanelik.

Vabaajategevustena jätkuvad liiklusteemaliste puslede kokkupanek ja lauamängude mängimine, samuti värviraamatupiltide värvimine ning arutelu piltidel oleva kohta (9, 19, 20).

NELJAS NÄDAL

Tegevus 1

Voolimine rühmatöona „ Sõidukid ja jalakäijad reguleeritud ristmikul”.

Lapsed voolivad neljaliikmeliste rühmadena reguleeritud ristmiku erinevaid detaile, nt jalakäijaid, valgusfoori, erinevaid sõidukeid (7, 18).

Tegevus 2

Õppemäng “Loe ja leia”

Eesmärgid: arendada lugemisoskust.

Vahendid: sõnakaardid, üllatusmuna mänguasjad.

Tegevuse käik: mängija loeb sõnasiltidelt sõnu ja otsib selle eseme üllatusmunade mänguasjade seast. Või õpetaja loeb eseme kirjeldust ja mängija püüab ära arvata, mis see on, nt vaatan kolme silmaga – valgusfoor (allikas: Anneli Laamann „Mängides lugema”) (12, 13).

Tegevus 3

Läbi nelja nädala liiklusteemaliste politseilaulude CD-lt laulude kuulamine ja kaasaulamine (21, 22).

Tegevus 4

Õppemäng „Pildi sisse minemine”

Eesmärk: tegevus toetab *Storyline*-meetodil omandatud teadmiste ja kogemuste meeldetuletamise kiiruse arengut, mõtete ning kujutluste voolavust. Laps kuulab teisi ja on tolerantne teiste ideede suhtes.

Tegevuse käik: lastega *Storyline*-meetodil valminud ristmiku pilti vaadates võib iga laps endale valida sealt mõne objekti või tegelase. Seejärel saab iga laps rääkida, et juhul, kui tema oleks see ese või tegelane seal pildil, siis mida ta enda ümber näeks, mis helisid kuuleks, kuidas ta ennast tunneks, mida ta tahaks kellelegi teisele öelda või mida tahaks tema teha, kuidas ta ennast liigutab ja mis häält teeb (allikas: Karolin Kabanen „Loovtegevused läbi mängu”) (1, 8, 9, 10).

Tegevus 5

Liikluskoo lõpeb politseinike külaskäiguga, kes tutvustavad üht põnevat alarmsõidukit ehk politseiautot. Samuti saavad lapsed põnevaid teadmisi politseinike igapäevatööst ja tegemistest, et muuta laste ning täiskasvanute liiklemine igapäevaelus järjest turvalisemaks (2, 7).

Tegevus 6

Õppemäng "Ettevaatust, sõidutee"

Eesmärgid: laps õpib ületama sõiduteed kahesuunalise liiklusega tänaval, kus ülekäigurajad on märgistatud.

Vahendid: sõidukite pildid või mulaažid, politseimüts, märgistamise vahendid sõidu- ja kõnnitee jaoks – asfaldikriidid.

Tegevus: lasteaia õuealale märgistatakse lai sõidutee koos telgjoone ja ülekäigurajaga. Sõidutee mõlemale poolele tehakse kõnniteed. Osa lapsi on liiklusvahendid, hoides enda ees vastavate sõidukite pilte, mille on lapsed ise valmistanud või mulaaže. Suurem osa lapsi mängib jalakäijaid. Enne mängu algust korraldatakse ühiselt koos küllatunud politseinikega liikluseeskirju.

Autod ja muud sõidukid sõidavad kahes suunas parempoolsel teeäärel. Jalakäijate ülekäigukohtadele lähenedes vähendavad sõidukid kiirust, kui rajal on inimesi, siis peatuvad.

Jalakäijad vaatavad enne sõiduteele astumist vasakule ja astuvad alles siis teele, kui läheduses pole sõidukeid.

Eksijad või kihutajad võib suunata politseinike juurde liiklusalaste teadmiste kordamisele.

Mängus võivad osaleda küllatunud politseinikud (allikas: Eda Kohari, Liilia Erik „Liiklusmängud ja -tegevused (2, 3, 6, 7, 16, 17, 20).

Kasutatud materjalid ja vahendid

Õppevahendid: "Lapsena liikluses – 9 erinevat õpetliku sisuga liiklusteemalist puslet ja pilti"
Kaardimäng liiklusest „Roheline tuli“
Raamat/pusle/lauamäng „Liiklusreeglid“
Lauamäng „Sõpradega kooliteel“
Fredri ja sebra liiklusdoomino

Jutud: Uno Leies „Valgusfoor ja kolm jänkupoissi“
Harri Taidre „Nii ei tohi“
Pilvi Kula „Käitumisraamat“
Luuletused: Ell Tee „Sebra“, „Kolme silmaga“

Õppemängud: Maaja Mänd „Mänge siit ja sealt“
Liilia Erik, Eda Kohari „Liiklusmängud ja -tegevused“
Anneli Laamann „Mängides lugema“
Karolin Kabanen „Loovtegevused läbi mängu“

Töölehed: Pilvi Kula „Käitumisraamat“

Sebra ja Fredi värvimisraamat

Vestlusteemade abimaterjal:

„Liiklus tänaval“

„Liiklusvahendid teedel“

„Väikese liikleja meelespea“

Joonistusvahenditest on kasutusel rasvakriidid, guaššvärvid, värvilised pliiatsid, õlipastellid ja asfaldikriidid.

Käelistes tegevustes on kasutatud valget ja värvilist paberit, vanu ajalehti ja -kirju, kääre, liimi, plastiliini.

Muusikas ja vabal ajal kuulamiseks erinevate politseilaulude CD-d.

Tegevuste mõju hindamine ja saavutatud tulemused

Suurima tagasiside läbiviidud tegevuste õnnestumistele annab laps. Kui mitte kohe, siis kindlasti hiljem. Suurem osa tegevusteks püstitatud eesmärkidest sai täidetud. Kuu tegevuskavva planeeritud erinevad tegevused on avaldanud lastele päris suurt mõju. Sageli kipuvad lapsed, saades teada midagi uut ja huvitavat konkreetse teema kohta, andma neid teadmisi edasi ehk siis õpetama nii oma eakaaslast kui lapsevanemaid. Kui keegi midagi valesti teeb või ütleb, ollakse kohe varmad parandama või õigesti ette näitama.

Mõni eesmärk, nt laps teab, kuidas ületada ristmikku ja laps teab tema jaoks oluliste liiklusmärkide tähendust, vajab aastaringset kordamist ja meeldetuletamist õpetaja või mõne krapsaka lapse poolt. Lapsed tulid väga hästi teemaga kaasa ja see huvitas neid väga. Õhinal räägitakse siiani *Storyline*-meetodil lasteaia lähiümbruse kaardistamisest ja soovitakse ikka ja jälle neid õpitud liiklusmänge mängida. Parim tagasiside õpitule tulebki just lastelt endilt.